

ارزیابی ویژگی‌های خشک‌میوه و مغز در ارقام و ژنوتیپ‌های بادام منطقه شمال غرب ایران

محمد زرین‌بال^{*}، جلیل دژم‌پور^۱، حسین فتحی^۲ و سید علی موسوی‌زاده^۱

^۱ اعضای هیئت علمی بخش تحقیقات زراعی و باغی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان

شرقی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تبریز، ایران

^۲ محقق بخش تحقیقات زراعی و باغی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان شرقی،

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تبریز، ایران

* نویسنده مسئول: m.zarrinbal@areeo.ac.ir

چکیده

در این پژوهش تنوع مورفولوژیکی خشک‌میوه و مغز ۳۱ ژنوتیپ بومی منطقه شمال غرب ایران بر اساس ۲۲ صفت کمی و کیفی مورد مطالعه قرار گرفت. تجزیه خوشه‌ای بر اساس برخی از صفات شاخص انجام شد که ژنوتیپ‌های مورد مطالعه را به سه گروه اصلی جدا نمود. از عوامل مهم تفکیک خوشه‌های اصلی صفاتی از جمله طول مغز، عرض مغز، حاصل‌ضرب طول در عرض مغز، درصد مغز، رنگ پوسته چوبی، استحکام پوسته چوبی، وزن خشک‌میوه، وزن مغز، درصد دو مغزی و شکل مغز بادام بودند. ژنوتیپ‌های ALC1812، ALC702، ALC206، ALC907 و رقم نون پاریل که در خوشه دوم قرار گرفتند، درصد مغز بالایی داشته و جزو ژنوتیپ‌های پوست کاغذی محسوب شدند که از نظر آجیلی اهمیت بالایی داشتند. ژنوتیپ‌های ALC1011، ALC1212، ALC123 و رقم فرانسیس که در خوشه سوم قرار گرفتند، دارای مغز بزرگ‌تر ولی با پوسته چوبی نسبتاً ضخیم‌تر و سخت‌تری بودند و اگرچه جزو ارقام نیمه‌سنگی بودند ولی به دلیل دارا بودن مغز درشت‌تر، از نظر آجیلی مد نظر بودند. در تجزیه به مؤلفه‌های اصلی بر اساس میانگین ۱۰ صفت یاد شده، سه مؤلفه اصلی اول در مجموع ۷۷ درصد از تنوع صفات را توجیه کردند. ژنوتیپ‌هایی با مؤلفه اصلی اول بیشتر دارای ابعاد مغز درشت‌تر، وزن مغز بیشتر و درصد مغز بیشتر (پوست کاغذی) و ژنوتیپ‌های دارای مؤلفه اصلی دوم بیشتر دارای وزن میوه بیشتر، پوسته چوبی ضخیم‌تر و سخت‌تر (سنگی) بودند. نتایج این پژوهش در انتخاب ژنوتیپ‌های امیدبخش و کاربرد آن‌ها در برنامه‌های به‌نژادی مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

کلمات کلیدی: بادام، خشک‌میوه، تجزیه به مؤلفه‌های اصلی، تجزیه خوشه‌ای